

ДІЛО

ВИХОДІТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринков 10, II. пов.
Конт. почт. шк. 143.322.
Адреса для телеграм:
«Діло» Львів.
Нач. Редактор приймає
від 10—11 год. передплат.
Рухомі не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 4 20 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ:
В Америці 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фл. фр.,
Італії 7 50 зл., Німеччині 7 50
зм., Швейцарії 5 шв. фр.,
Чехословаччині 30 ч. к. Ру-
мунії 120 лев., Болгарії 7 50
зл., Австрії 7 50 зл. Зайти
адреси і зок.

**В справі оголо-
шень звертатися
до Адміністрації.**
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА
17 сот.

З льондонської обсерваторії.

(Від власного кореспондента.)

Льондон 13. березня 1925.

Льондон не даремно є містом нежданних, фантастичних мряк, найбільших в Європі, і так само несподіваних розв'язень. Все те, що на європейським суходолі видається зрадливо-тасманою дипломатією антрушних бізнесменів, є для Англії чіткою найадорівішою льогікою реального погляду на життя.

Ніхто тут, у Льондоні, не хвилюється питаннями, якими засипана континентальна преса. Вони вже давно вирішені... бодай до найближшого вересня. «Блаженні віруючі» у мир, що відбудеться над Леманським озером, можуть дбати про ефективність своїх промов, але не можуть сподіватися, що ними змінить становище Англії. Погляньте на заголовки передовиць англійської преси: «Кріза корабельної будови», «Роль робітничої партії в Австралії», «Забезпечення безробітних», «Єгипетські вибори», «Захорона Маскуїтєла...» і т. н. Як це все далеко від женецького проголошення та гарантійного пакту! А очі Женеви, Парижа, Варшави, а може й Львова звернені на Льондон...

Англія вірить у шлющу силу часу, який приневолює держави та змусив думати над своєю долею. Або вчити їх розуму невідхильними подіями. З льондонської обсерваторії констатують європейських політичних планів можна оглядати спокійніше, ніж з паризької, а хто зна, чи не і з лєкінської. Нинішня констатція менш-більше така: Англія не вірить у близьку небезпеку війни на Заході з боку Німеччини; Німеччина не може риніше думати про реванж як за 10 років. Але європейський Схід став по верзальським договорі білканським сітлом. Щоби з нього щось доброго виварилось, великі європейські держави повинні зрозуміти спільний інтерес, журитися ним, і для нього — спершу поладнати свої спірні справи.

Англія не сорочиться критикувати верзальський договір та женецький протокол, до яких приклала головну руку. Змінилась ситуація — змінились домагання. Англії найліпші консерватисти у внутрішній політиці, є найбільш ліберальними, коли діло йде про справи, що не мають нічого спільного з ідеями національної традиції та релігійної пошани. Франція уявляє собі, що англійський уряд потребує шість місяців для обміркування свого становища щодо загального миру по порозумінні з домінами, і він саме призначає цих шість місяців для надуми всім іншим державам за-

ляканним загрозою найближчої війни. Все недовіря Англії до підписування нині абірних договорів є вислідком старого англійського погляду, що її поля — бути в Європі керуючою рукою, що кидає в останній мент свій тягарець на терези ваги. Колиж вона стане нині явно на боці держав, які не мають досить сили, щоби припинити кожний європейський конфлікт, тоді цим кроком вона починиться до утворення нового потайного блоку, який матиме на меті знищити існуюче status quo і зв'язані ним плани. Робити собі зраду ворога з Німеччини і народів, що населяють СРСР. — це несподівано, бо не в інтересі завіршнього миру. А без представництва цих двох

членів європейської політики в Лізі Націй, усі її проекти гарантій та безпеки — тимчасові та непевні, мов нинішня ситуація.

Чи можна вважати Англію нашим прихильником чи ворогом? На таке питання мало який нарід може дати недозначну відповідь. «Зрадливий Альбїон» покидає вчорашніх союзників, щоби шукати нових, коли його прихильники стають перепорою для вдержання нормальних торговельних взаємин з учорашніми ворогами цих прихильників, — порогами нині вже нешкідливими. Щире, завзяте привчання до ідеалів національної традиції, а в пері з цим політика здорового розуму, що передбачає на десятки літ відношення політичних сил та інтересів — ось чого варта би нам учтісь над берегами каламутної та замраченої Темзи! Майк.

Честь == кому честь!

Примхи Ст. Тугута.

Коли перед чотирма місяцями до кабінету Вл. Грабського входив колишній керманіч суєтливо-теократичного «Визволення» Ст. Тугут, розвертався перед ним світляний горізонти. Почесне становище віцепрем'єра кабінету було нагородою за ревну, поспішно-машинну співпрацю при укладанні відомих язикових законів для «кресів». Тяга визволенського ватажка до міністерського фотеля була така велика, неопорна, жагуча, що він не спинався перед розбратом з власною партією, перед утратою передового становища в партійному угрупованні за ціну міністерського важничання.

Прихід Ст. Тугута до влади означувано назвою нової ери, нового курсу у внутрішній політиці, говорено про пашифікацію «кресів», про навчання ниток порозуміння з деякою частиною «чужоплемінців». І Ст. Тугут справді увійшов на міністерський фотель з великим розмахом.

Першою пакетою, яку пустив Ст. Тугут, була «Кресова Рада». Здавалось, що той крик і гамір, що піднявся біля нього проєктованого «байрату» польського віцепрем'єра, є просто прокламацією пашифікаційного походу на «креси». В «Кресовій Раді» приготовлювано місця для деяких Українців і Білорусинів, що знову викликувало записи у Жидаїв. В свій час скарактеризували ми «Кресову Раду» і перестерігали перед заставленими сітми. На жаль, не минуло й двох місяців, як

«Крес. Рада» не вийшла з ембріонного стану, як розбилася в пух і прах горді мрії Ст. Тугута.

Крім цієї бомби тріумфувала крайсторічність Ст. Тугута. Його промови у Вильні і в адміністраційній комісії польського сойму заповідали цілу низку корінних «реформ» адміністрації на «кресах», за нею заплотоснені культурних потреб українського і білоруського населення, опісля відбудову «кресів» і земельну реформу. А все те мало перевелитися негайно, приспішено й радикально під проводом самого віцепрем'єра. До того ж цей «реформаційний» план був тільки дрібним черновиком, за яким крилися гігантні плани гігантного Тугута.

Минуло чотири місяці з того часу. З усіх плянів Ст. Тугута лишилося тільки осередне його твердження, що без «кресів» нема Польщі. І більш нічого. Всі «реформи» повішено на гак. Адміністрація лишилася такою самою, як була, земельна реформа перебуває в стадії реакційної еволюції, відбудова належить до сфери мрій. Тільки в одній точці зробив «кресовий реформатор» крок вперед. Згідно з провідною думкою язикових законів для «кресів» обмежено, право української мови в суді, нотаріаті, адміністрації, на почті й на залізничі та відкрито наостіж двері всіляким Прушинським і тов. до переведення ліквідації українського шкільництва.

Ст. Тугут без сумніву матиме свою сторінку також в історії українського народу. Він же вставив вишанням знаменитого виконавчого розпорядку до шкільного закону для «кресів». Саме тепер відбувається влаштування ним «шкільний плєбісцит».

Чотиромісячна доба реформаційної діяльності Ст. Тугута не є зовсім безплідна. Крім кайток «шкільного плєбісциту» слід іще згадати видачу чотирьох опозиційних послів судів (трьох українських і одного комуністичного) та розпорядок міністерства внутр. справ про заборону посольських віз на «кресах» на основі колишнього столипінського указу.

Ось короткий білянс діяльності високопоставленого віцепрем'єра Ст. Тугута. Після такої плідної діяльності Ст. Тугут рішався уступити. Може й не рішався, але все таки зголосив димісію. В розмові з представником «Курєра Польського» віцепрем'єр нарікає на свою незavidну долю Морая — його становище є дуже почесне, але беззмістове, його вплив на адміністрацію є мінімальний. Його «сильні тяги» з політиці аграрній, освітній і адміністраційній лишилися в сфері проєктів. Не маючи безпосереднього впливу на виконавця, він не може припинити існуючого розгартіашу.

Розуміється, всі ці виправдання є теж беззмістові, бо Ст. Тугут хіба не дівак і хіба знав, з ким має до діла. Не правдиво запрягла його до свого воза

Тепер

же та сама примха спонукує його віятатися від спільки з польською реакцією. Поки-що йдуть переговори. Прем'єр Грабський обіцяє Тугутові близке означити й упорядкувати його становище в кабінеті. Не важко для нас, чи Ст. Тугут лишисться в кабінеті, чи з нього уступить, а важко, що стерся той полиск, з яким він вступав в кабінет Вл. Грабського. Сьогодні без огляду на унормування чи неунормування його становища в кабінеті розвідалася авреолія його демократичності. Дяк нас головним чином важне є те, що тепер, навіть при найбільшій свободі діланья, шкідливість якоїнебудь його акції є зведена до нуля

Red. czas. «Dilo» we Lwowie. Pr. 18125
«Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej». Sed
okreglowy karay, jako Trybunal prawowy we
Lwowie orzekl na wniosek Prokuratury Pan-
stwowej, ze treść czasopisma «Dilo» Nr. 56
(10.4.25) z dnia 13. III. 1925 r. w artykulach
pod tytulem: 1) «Ty szlachy» a) między
słowami traktaty... a: Rosjęck-polke b)
w Polsce... a: ste. 2) «Ukraini brylanty»
od słow: nieczono... do kodesa tego artykułu.
3) «Z sudowot zali» między słowami: turti
a: przynowu) presea zawiera: tnamionu: zbro-
doi z b 65 a) u. k. ad a) a) b) wywarku z
602 u. k. ad 2) oraz wywarku z art. VII.
z 17. XII. 1762 L. 8. Dpko z r. 1863 ad

3) pznal dokonana w dniu 12. marca
1925 r. konfiskatę za usprawiedliwioną i za-
rzędną zapobiegania całego nakładu i wydał w
myśl §. 493. p. k. także dalszego rozpor-
ządzenia tego pisma drukowanego. Zarazem
wydaje się nakaz odpowiedzialnemu re-
daktorowi tego czasopisma, by orzeczenie
niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym
numerze i to na pierwszemu stronie. Nieuko-
nanie tego nakazu pociąga za sobą następ-
stwa przewidziane w §. 21. ust. druk. z 17.
grudnia 1892 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1893. I. i.
zarządzenie za przekroczenie na grzywac do
400 Zł. P. Lwów dnia 11. marca 1925.
Hawel

Без огляду на виправдання, нарікання і докори неосорним є факт, що останній "благочестивий" прихильник доволу українського народу від високого чукча Ст. Тутула. Тому в праві скатити на адресу цього чужацького "реформатора": Честь — кому честь!

Ударна кампанія.

В останній час на чолі всіх наших важливих домашньо-громадянських справ виблиснули три найбільш пекучі справи: справа "Рідної Школи" у формі шкільного публіцисту, справа церковна і ратунова акція голодних Галичанин.

На справу публіцисту остало вже дуже мало часу (до кінця березня р. р.), а з огляду на пасивний спротив наказаних війтів, на перешкоди з боку державної поліції, на саботаж шкільних інспекторів і т. п. мусимо вижити як найбільше рішучості і своєю організаційною й освітлюючою акцією об'єднати найкращі сили краю, не полишаючи на поталу ні одної української родини, ні одної української дитини: там мусимо перед всіма найактуальнішими справами поставити на перше місце справу "Рідної Школи" а її публіцистичною акцією! Мусимо проголосити загальну ударну кампанію в цьому напрямі.

Як та ударна кампанія повинна виглядати?

Передусім освітлюючу акцію в тому напрямі поставити як найширше. Подбати, щоби цією наскрізь публічною, польськими законами й міністерськими розпорядками приписаною акцією знялася обов'язково не тільки світська й духовна інтелігенція, але також самі селяне, міщани й робітники в кожному місті, містечку, селі й присілку. Це вже — останній час, наскільки ще цього не зроблено — потворити на місцях негайно Батьківські Комітети з двох, трьох, десятих, чи більше людей (відповідно до величини дотичної громади). Вони відстануть з повітового Круга У. П. Т. або від Головної Управи У. П. Т. потрібне число заяв (декларацій) та книжечки з поученням*).

склинуть віче, довірочну нараду, або від чоловіка до чоловіка освідомлять своїх співгромадян, покликають півніси на кожну декларацію в присутності війтів, дадуть ті декларації до перевірки, чи все дооблено як слід — повітовому Кругу У. П. Т. або (коли Круга нема або він нечинний) повітовому Комітету Батьків і передадуть за підпискою (публічно) догичному повітовому шкільному інспекторові.

На всяких зборах, сходинах і нарадах докине збирання жетонів на "Рідну Школу" для педення публіцистичної і взагалі оборонної шкільної акції, яка коштує величезні суми. Накопили хто з якихнебудь причин не може взяти більш активної участі в цій загальній ударній кампанії, то нехай бодай відповілимо більшою жертвою причиниться до великого діла. Як зачуваємо, Дирекція "Народної Гостиниці" у зв'язку з публіцистичною оборонною акцією ухвалила пожертвувати на "Рідну Школу" 200 зол. Надіслася, що й інші українські товариства та поодинокі громадяне підуть за гарним прикладом. Не жалуймо гроши на оборону нашого молодого покоління перед національною загрозою, а всі гуртом та кожний зокрема пересилася негайно більш жетонів до Києва Головної Управи У. П. Т. у Львові, бож гріш зложений на "Рідну Школу" — це найкраще інвестований капітал, який принесе нам стократні плоди!

Та на цьому не кінче. Ударна кампанія не сміє спалахнути соломяним вогнем. Вона мусить поширити за собою тверду, тріпку організацію, об яку розбіються всієї затишні вороги на завоювання душі нашого молодого покоління. Тому кожний Комітет "Рідної Школи", Батьківський Комітет та поодинокі громадяне негайно подбав про обов'язкове заснування Круга У. П. Т. в кожній місці, містечку й селі та призначають для "Рідної Школи" як найбільше число діяльних членів.

Коли в кожній громаді стане ця нова твердиня, коли весь український загаль згуртується під прапором "Рідної Школи", тоді матимемо найпевнішу й найтризкішу основу до всяких інших акцій, яких вимагає потреба часу.

Іван Герасимович.

дод. статуту У. П. Т. для зазначення Круга У. П. Т. готові подати й поучення вислідні на зазначення міждошкільного почтою Головна Управа Українського Педагогічного Товариства* у Львові, Рамок ч. 10, II. поверт.

В справі надужити шкільних інспекторів.

В понеділок дня 16. березня пр. удалася до кураторії депутата з р. п. головної Управи УПТ-ва, зложена з голови і референта Правної Поради в справі надужити, яких допускаються шкільні інспектори при прийманні шкільних декларацій. Делегацію починя в заступстві куратора д-р Янеллі і йому предложено численні факти надужити шкільних інспекторів в Перемислі, Скалаті, Старім Самборі, Чорткові і Рудках. Д-р Янеллі заперича делегацію, що в найблизших днях видасть куратор до всіх інспекторів краю строгий об'язок і сподівається, що всі не надужити устануть. Зокрема має бути в об'язку поучення до інспекторів, що рішення про те, чи декларація є важною чи ні, належить не до шкільного інспектора, а до куратора. В справі предложених йому надужити заявив д-р Янеллі, що негайно прослідить справу і видасть відповідні розпорядження. Рівночасно була у кураторії делегація українських громадян з Коломиї теж у справі шикан шкільного інспектора.

Побачимо, наскільки львівська кураторія переведе в діло обітницю, яку дав її відповідальний представник.

Конфлікт між Куліджом і Сенатом.

Американський сенат не затвердив пропонуваного Куліджом кандидата Уоррена на становище генерального прокуратора Зєдинених Держав. Здавалося би, що це не така то й дуже важна справа, бож в парламентарних і республіканських державах це буває.

Однак таких випадків не буває в Америці. Американський сенат має свої традиції та значайно від них не відступає. Колиж відступити, то це значить, що в американській внутрішній політиці не все в порядку. Так і в даному випадку. Досі сенат з правила затверджував президентських кандидатів. Кандидатуру Уоррена відкинув тому, що Кулідж признає Келлога державним секретарем закордонних справ без порозуміння зі сенатом.

Є ще й інша причина цього незгідного конфлікту, а це нова політика Куліджа в європейських спра-

вах. Кулідж є той думки, що Америка мусить вишатися в європейські діла вже хочби для того, що перебівши санацию Європи, Америка зможе витягнути з неї для себе користь такої міри, як стягнення довгів. Всі члени сенату демократи а також незначна частина республіканців є проти такої політики Куліджа. Ось і тло, на якому зродився конфлікт між президентом і сенатом Зєдинених Держав. Він може мати дуже далекосяглі наслідки на уложення внутрішньо-американських політичних відносин а через те і на дальший хід європейської політики. В першу чергу може це відбитися дуже відкрито на справі репарацій.

Кар'єра одного авантюриста.

(До історії Моркютини.)

(Від власного кореспондента.)

Париж, 12. березня 1925.

Ви вже певно заприпам'ятали, що на сторінках російських часописів на зміграв знов з'явився ім'я Моркютини. Як казали там і тепер, він щось "спростував", бо спростування поруч "отвертого листа" та "літератури" — це оплюється все українське — єдиний літературний жапр щого доброді. Тому, що його "діяльність" на відомо нашому громадянству, особливо західно-українському, а з другого боку тому, що з вією діяльністю зв'язують, чи вірніше закидали, фантастичні чуття (заспокоєно, що маємо до діла з якимсь неістинним Брюховецьким — до якого добулася, напевно, "Українська Громада" — або представником українського Уряду) — з огляду на те, що нам здається неможливо зупинити ім'я на особі Моркютини. Робимо це тим більше, що як казали з "Послєдніх Новостей", Моркютин знов обіцяє якісь "розоблачення" в чужинній пресі. Матеріалом служать нам невідомі документи, що не боються "спростувань", а також особисті враження, бо в 1921. р. з ним познайомилися.

Моркютин не є ні Василем Кочубєм ні Брюховецьким. Дійсність є копіштя та паскудніша. Це людина мало освічена, без жадних загальних ідей та завершених прикмет, за те злізла до Істрин, з саваном бажком — гримом, яким жертвує навіть свою амбіцію, хоча вона й немала. Додайте до цього зросту, у політичній шантажі, а з другого боку додайте хуторство та політичну незорієнтованість, а легка зростується, ноні робіт Моркютин стає "фігурою".

До революції Моркютин належав — як оповідають — до т. зв. "академістів". Це були в староросійській Росії соціо року "білі рабфактори", які піддержували уряд в його боротьбі з повстаннями загальною студентства. Моркютин вступив піддаватися до масонства, яке хотів використати для боротьби з революцією. Ідейним масоном М. ніколи не був. Десь блів 1911 р. в Італії він одержав масонську

М. ВОЗНЯК.

8)

Шевченко й княжна Рєпніна.

Це — ліхкий переклад того, що я написала Шевченкові по російськи; але вам чейже це потрібний мій стиль, а мої думки, — про чих переклад дасть вам поняття. Коли він прийшов до обіду, я віддала йому копію його віршів і сказала, що в мій є ще щось, що я написала: він подкажував мені! Увечері, проти всякого сподівання, мама виїхала до чю до італійні; це раісно схвилювало мене. Я зважася за панчухи, що її плету для вас; він понав підсміхувався над моїм неостетичним зайняттям; потому він почав говорити про різні речі; річ зайшла про спіного поета Козлова. Глафіра принесла його твори й він прочитав нам відати кілька уривків так сердечно, з таким ширим захопленням, що очарувал навіть маму. В тій мінуті, коли треба було йти спати, я на хвилину задержалася в приємній кімнаті по всіх, бучи то для того, щоб узяти якісь книжки; й запитала його, чи він гнівається на мене; він відповів: ні, й подкажував мені, але таким голосом, який мене не переконав. Найближчого дня він не з'явився. Так минуло чотири дні, — йому завсіди носили збід у його кімнату; я мучилася, думала, що зобразила його, котла робити що небудь для нього, й боялися писати йому, бо це, як здається, відомо не вдалося, ввадася плести для нього воянну шарфу; вояну дала мені мама. Нарешті моя братова, в котрій він сидів (влітку й в осени вона займала в нас флігель, що це чиникас до великого дому), сказала йому,

що я думаю, що він на мене гнівається. Він відповів, що напавки, й увечері прийшов до нас. Не було нікого крім Глафіри, Тані (сестри Глафіри), мене та його, бо панна Рекордон не рахується, зокрема коли говорять по російськи. Я привіталася з ним, віддала йому шарфу та сказала, що боялася, чи не гнівається він на мене. Коли спитали чай, панна Рекордон відійшла й ми zostалися в чайку: він почав гнути теревені і я сказала йому, як жаль, що він зоставив свою самітність тому, що він говорить стільки дурниць; після цього настала повна мовчанка, ніхто не пробовнув ні слова. Тихий ангел пролетів, сказав Шевченко; це — російська приповідка, що означає загальну мовчанку. "Ви вмієте розмовляти з ангелами", — сказала я; оповіджте нам, що вони вам говорять". Він скопняся з місця, побіг за каламаром, вхопив листок паперу, що лежав на столі, й почав писати, потім подав мені цей папір, говорячи, що це — присвята до одного твору, котрий він вручить мені пізніше. На листку написано ось що в гарних і мелодійних віршах по російськи, а це значить — принадно й солодко: "В пам'ять 9 новбрі (в цей день я написала йому ту вишивку):

Душе є прекрасним назначеньем
Должно любить, терпеть, страдать,
И дар Господний — вдохновенье
Должно слезами поливать.
Для вас понятно это слово...
Для вас я радостно сложил
Свои житейские оковы,
Священнодействовал я снова
И слезам и звукам перелил.
Ваш добрый ангел осенил
Меня безмерными крылами.

И тихоструйными речами
Мечты о рае пробудил.")

Він передав мені листок, я перечитала; чиста й солодка радість наповнила моє серце, і колиб я піддалася почуванню, що порушило мене, я кинулася йому на шию. Але я сказала собі: треба подумати; щоб виграти час, я другий раз перечитала вірші, потому скопнялася з місця, — він в той час ходив по кімнаті, — я сказала йому: "Пайте мені ваше чоло", і поцілувала його чистим поцілунком тому, що це зроблено в присутності Тані й Глафіри. Вечір, що зачався так непримно, закінчився чудово. На другий день я оповіла мамі все з вишкомо поцілунку.

Дальші дні поплинули спокійно, він увесь час був до мною відкритий, але без усякої вишуканої елеганти або залицання, без усякої сентиментальності; ми навіть не подавали одне одному руки при привітанні. Він підіхав і моїм братом до Андрипки й напередодні його відіду я дала йому молитву, що в мій висловлялося те, чого я бажала для нього. Він вернувся через десять днів, пролягом котрих я багато думала про нього, й усе по російськи; я не могла тоді писати жадною іншою мовою, я не могла розібратися, що відбувалося в мені, — ось чому я вам не писала. Нарешті вони вернулися. Ми сиділи за чаєм, коли він увійшов у кімнату; Капіст був у нас; побачивши його, я скопнялася на весь зріст, але заприпам'ятавши, що він звертає до мене загальний поклін, я сіла на своє місце з дуже непримним почуванням.

(Продовження буде.)

* Не присвята до російської поети (Шевченка "Тихий" (Богданович), присвяченої князю Рєпніну.

З друкарні Видавничої Співки. Ціна: Львів. Радос. 1914.